

Laila Heinemann

HOTELLIELÄMÄÄ

SEURAPIIREJÄ JA SUURVALTAPOLITIIKKAA

Hotellielämää

Laila Heinemann

HOTELLIELÄMÄÄ

**SEURAPIIREJÄ JA
SUURVALTAPOLITIikkaA**

© 2017 Heinemann, Laila

Kannen kuva:

By Francisco Gonzalez - Hotel Ritz de Paris Uploaded by Paris
17, CC BY 2.0,

[https://commons.wikimedia.org/w/index.php?
curid=29884162](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=29884162)

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-951-568-248-2

Sisällys

Johdanto	7
1. Majapaikkojen historia - lyhyt oppimäärä.....	9
Karavaaniseraljit.....	14
Hospitseja ja kievareita.....	16
Majataloista hotelleiksi.....	22
Hotelliteollisuuden aikakausi.....	26
2. Grand hotel – ylellistä palvelua ja seuraelämää.....	29
César Ritz – hotellinpitäjien kuningas ja kuninkaiden hotellinpitäjä.....	40
Onko Luzernissa liikaa hotelleja?.....	44
Kilpailua suuruudesta ja loistosta Atlantin takana.....	47
3. Loisteliasta hotellielämää kotimaassa.....	53
Signor Mottin majatalo.....	59
Seuraelämää Seurahuoneilla.....	61
Mannermainen ja kosmopoliittinen Kämp.....	67
Hamburger Börs – oluttuvasta loistohotelliksi.....	72
4. Siirtomaahotellit – eurooppalaista elämää Suezilta itään.....	75
Shepherd’s – etappi Afrikkaan ja Aasiaan.....	84
Sarkiesin veljekset ja Aasian ensimmäinen ”hotelliketju”	89
Aasian hotellien kantavieras Somerset Maugham.....	96
5. Julkisuutta ja julkisuuden henkilöitä.....	99
Suomalaisen taiteen kevät hotelli Kämpissä.....	104
Pariisin Ritz – rikkaiden näyttäytymispaikka ja taiteilijoiden turvasatama.....	107
Muita hotelleja joissa oli ”tultava nähdyksi”	113
Hotel Chelsea – legendojen legenda.....	118
6. Valloittajia ja vakoilijoita – hotellit sodan ja suurvaltapolitiikan keskellä.....	127
Miehittäjiä ja vastarintaa Pariisin Ritzissä.....	134
Hotelli Torni ja valvontakomission aika.....	138
Sotakirjeenvaihtajat – kriisiaikojen hotellivieraat.....	141

Hotel des Mille Collines – Hotelli Ruanda.....	145
Vakoilijoita ja vakoilevia vallanpitäjiä.....	147
Hotellit terrorin kohteina.....	153
7. Mennyttä loistoa ja rappiota.....	157
Prora – natsien toteutumaton lomaparatiisi.....	161
Hylätty kasinohotelli keskellä Kamputseaa.....	165
Chungking, Hong Kong.....	167
Kuuban mafiahotellien uusi tulevaisuus.....	170
8. Taistelu tämän päivän turisteista.....	175
Mainosvalttina selittämättömät ilmiöt.....	180
Hyödyllistä väärinkäsitystä ei kannata oikaista.....	185
Ja vielä kerran Hemingway.....	189
Jälkisana.....	191
Viittaukset.....	193
Lähteet.....	197
Painetut lähteet.....	197
Verkkolähteet.....	198
Kuvalllähteet.....	203

Johdanto

Jo ammin alettiin matkustavaisille tarjota myös majoituspalveluja – alkaahan länsimainen ajanlaskummekin tapahtumasta tallissa, jonne Maria ja Joosef olivat joutuneet yöpymään ”koska heille ei ollut sijaa majatalossa”.

Historian kuluessa nämä majatalot kehittivät vähitellen likaisista ja huonomaineisista tienvarsien kievareista nykyisenlaisiksi hotelleiksi, jotka tarjoavat paljon muutakin kuin yöpymispaikan: ravintoloita, baareja, ohjelmaa, elämyksiä, ylellisyyttä, *lifestylea*. Tänä päivänä matkailija voi valita haluaako viettää yönsä kotoisessa aamiaismajoituksessa vai luksussviitissä, reppumatkalaisten suosimassa halvassa makuusalissa vai trendikkäässä *boutique*-hotellissa. Se ei enää välttämättä ole vain etappi matkan varrella, vaan sinne voidaan mennä varta vasten viettämään lomaa.

Hotelleissa vietetään myös niin *jet set*- kuin boheemielämääkin. Iloisilla 1920- ja 1930-luvuilla naisen oli ”tultava nähdyksi” tietyissä paikoissa, jotta häntä pidettäisiin todellisena kosmopoliittina. Näitä paikkoja olivat Atlantin valtamerihöyryjen ja eräiden ravintoloiden lisäksi Pariisin Ritz ja Lontoon Claridge's -hotellit sekä Hotel du Cap d'Antibes. Kirjailijat ja kiertävät muusikot ja teatteri- ja filmiväki ovat puolestaan viettäneet pitkiäkin aikoja hotelleissa. Niiden huoneissa on syntynyt tunnettuja musiikkikappaleita ja kirjoitettu moni kuuluisa romaani.

Niissä jopa eletään ja kuollaan. Muotisuunnittelija Coco Chanel asui Pariisin Ritzissä yli 30 vuotta, ja miljardööri Howard Hughes vietti elämänsä kymmenen viimeistä vuotta lukittautuneena eri

hotellien kattohuoneistoihin. Monet julkisuuden henkilöt, mm. kirjailija Oscar Wilde ja laulaja Whitney Houston, ovat menehtyneet hotellihuoneessa. Jugoslavian viimeinen kruununprinssi Alexander II puolestaan syntyi Lontoon Claridge's-hotellissa, jossa hänen vanhempansa olivat maanpaossa.

Hotellit ovat myös toimineet politiikan näyttämönä, niin julkisina kuin salaisinkin neuvottelupaikkoina, sekä sodan että rauhan aikana. Niissä on pidetty päämajaa, allekirjoitettu rauhansopimuksia ja vaihdettu vakoilutietoa.

Euroopan ja Amerikan ulkopuolella hotellivieraat edustivat pitkään siirtomaahallintoa, ja nykyisin loistohotelliketjut ovat näkyvä osa kansainvälistä globalisaatiota. Texasilainen Conrad Hilton jopa julisti 1950-luvulla, että hänet hotellinsa ovat amerikkalainen ase kommunismia vastaan. Tämä on johtanut siihen, että hotellit ovat joutuneet myös terroristien hyökkäyksien kohteiksi. Kaikki mitä ne edustavat – sekä niiden omistajat että vieraat – on tehnyt niistä köyhissä ja riistetyissä maissa joskus myös kansan vihan kohteita.

1

Majapaikkojen historia - lyhyt oppimäärä

Niin kauan kun ihmiset ovat matkustaneet paikasta toiseen, he ovat tarvinneet myös majapaikkoja. Nomadit kuljettivat asumustaan – telttaa, jurttaa, tiipiitä, kotaa – mukanaan, mutta satunnaisemmilla matkailijoilla ei tällaisia ollut.

Ylhäiset majoittuivat yleensä paikallisten silmäätekevien luo, joille heillä oli aina esittää joltakulta suosituskirje. Mutta muutkin kulkijat yöpyivät varhaisimpina aikoina yksityiskodeissa, jos vain onnistuivat sellaiseen pääsemään.

Viidennellä vuosisadalla ennen ajanlaskumme alkua alkoi Kreikassa olla varsinaisia majataloja, joita kutsuttiin nimellä *pandokeion*, ”paikka joka ottaa vastaan kaikki tulijat”. Ne olivat yleensä kaksikerroksisia ja rakennettu keskuspihan ympärille.

Maaseudulla majatalot olivat avaria, mutta kaupungeissa usein ahtaampia. Siellä matkustaja sai ahtautua johonkin huoneista usean muun matkustajan kanssa – huonetovereiden määrä riippui sesongista. Ainoa huonekalu oli patja, huopana matkustaja käytti yleensä omaa viittaansa. Ikkunoita huoneissa oli harvoin, mikä toisaalta piti ne viileinä kesällä ja lämpiminä talvella. Oikein kylmällä saatettiin sytyttää hiilipannu. Käymälöitä ei ollut, vain komuuteja, jotka tyhjennettiin rivakasti – tai sitten ei. Peseytymässä joka tapauksessa käytiin yleisissä kylpylöissä.

Majataloissa vain yövyttiin ja jatkettiin aamulla eteenpäin. Niillä ei myöskään ollut kovin hyvä maine, ja toiset pitivät parempana jopa leiriytymistä taivasalla.

Jos paikkakunnalle oli syytä jäädä pitemmäksi aikaa, matkustaja yleensä etsi edelleen itselleen yksityisen majapaikan. Esimerkiksi satamakaupungeissa niitä olikin paljon tarjolla. Tarinan mukaan Bysantissa miehet viettivät niin paljon aikaansa viinituvissa, että saattoivat hyvin vuokrata pois kotinsa – vaimoineen päivineen.

Rooman valtakunnassa tieverkoston varrelle alettiin jo varhain rakentaa yöpymispaikkoja matkustaville virkamiehille. Komeimmat näistä oli varattu keisarille ja muille merkkihenkilöille. Alemmille virkamatkalaisille, ennen muuta postilaitoksen ja armeijan kuriireille, rakennettiin majataloja, joita kutsuttiin nimellä *mansiones*. Tavallisilla matkustavaisilla ei kuitenkaan ollut näihin pääsyä.

Niinpä myös Roomassa alkoivat jotkut yksityistalot tarjota majoitusta. Kuten Kreikassakin nämä majatalot tarjosivat alkuun vain yösijan – peseytymässä käytiin kylpylöissä ja syömässä ravintoloissa. Roomalaiset olivat kuitenkin innokkaita matkailijoita ja majatalot kehittyivät nopeasti. Jo ennen ajanlaskumme alkua julkaistussa maatalouden oppikirjassa suositeltiin tien varrella oleville maanomistajille majatalojen perustamista huomauttaen, että sellaiset voivat olla kannattavia yrityksiä.

Vuonna 79 jKr. tuhoutuneen Pompeijin raunioista saa tietoa myös sen ajan majataloista – niitä on sieltä kaivettu esille kymmeniä. Kaksi suurinta olivat tarjonneet paitsi yösijan myös ravinnon. Tällaiset tunnettiin latinaksi nimellä *hospitum*. Toinen niistä oli nimeltään Hospitum C. Hugini Firmi, eli Gaius Huginus Firmuksen majatalo – siitä on säilynyt jopa nimikyltti. Hospitum Sittii käsitti alakerrassa kaksi osastoa, joista toisessa ruokailtiin ja toisessa yövyttiin. Jälkimmäiseen liittyi myös tiloja yläkerrassa. Enemmän oli kuitenkin majataloja, joissa ravintolapalvelut olivat erikseen toisessa rakennuksessa.

Kolmas majatalotyyppi antiikin Roomassa kulki nimellä *stabulum* – sana tarkoittaa sekä tallia että majataloa. Nimensä mukaisesti se majoitti sekä matkalaiset että heidän ratsunsa ja kuormajuhtansa. Nämä sijaitsivat usein lähellä kaupungin sisään tuloportteja. Tunnetuin näistä Pompeijissä oli Hermeksen majatalo, jossa oli tarjoiluhuoneistoja, makuuhuoneita ja suuret tilat sekä vaunuille että niiden vetäjille.

Roomasta tunnetaan myös majatalotyyppi, jota kutsutaan nimellä *deuorsorium*. Sen enempää siitä ei tosin tiedetäkään. Ainoa maininta siitä on vuodelta 167 eKr. jolloin sellaiseen majoitettiin Rhodoksen lähettiläät – dokumentti kertoo, että he eivät olleet majoitukseensa tyytyväisiä.

Antiikin hotellit olivat yksinkertaisia. Huone voitiin kyllä lukita, mutta huonekaluja oli vain kolme: *lectus*, *candelabrum* ja *matella* eli vuode, lamppu ja yöastia. Erään Pompeijin majatalon seinällä on yhä tyytymättömän asiakkaan valitus:

Kostutimme vuoteesi, tosiaan, me rikoimme, isäntä;
jos kysyt miksi, niin tiedä syy: astia puuttui.^[1]

Vuoteen päällä oli yleensä untuvapatja, mutta halvemmissa paikoissa patja saattoi olla täytetty kaislalla. Syöpäläisiä oli yleisesti, varsinkin kesällä.

Horatius mainitsee viidennessä satiirissaan useita majataloja ja ravintoloita Via Appian varrelta. Niistä "majatalon Ariciassa" sanotaan olevan edelleen toiminnassa. Mikäli tieto pitää paikkansa, se lienee vanhin lajissaan.

Rooman valtakunnan laajentuessa levisivät myös majatalot imperiumin kaikkiin kolkkiin.

Lex Romanassa oli kuitenkin kirjattuna ns. vieraanvaraisuusperiaate. Sen mukaan "Kukaan enempää köyhä kuin rikaskaan, älköön kieltäkö vierailta eikä pyhiinvaeltajilta vieraanvaraisuutta katon, tulisijan ja veden muodossa". 1000-luvulla tämä periaate vahvistettiin vielä Jumalanrauhassa (*Pax Dei*), jossa sanotaan "Matkustavaista älköön kieltäytykö majoittamasta"^[2]. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että yösijasta ei saanut periä maksua, vain tarjotuista aterioista. Nämä periaatteet haittasivat pitkään varsinaisen majoituselinkeinon kehitystä koko Euroopassa.

Majatalonpitäjän ammatti ei ollutkaan järin arvostettu, vaan heidät kuvaillaan usein kieroina, sivistymättöminä ja ahneina. Rooman laki määräsi myös, että majatalonpitäjä on vastuussa vieraidensa omaisuudesta – tämä johtui siitä yksinkertaisesta syystä, että jos matkalaiselta jotakin varastettiin, syyllinen oli todennäköisemmin isäntä kuin joku toinen vieras tai ulkopuolinen. Naispuoliset majatalonpitäjät – samoin kuin isäntien vaimot ja palveluspiiat – tarjosivat myös yleisesti seksiä maksua vastaan. Majatalon isäntä ei välttämättä ollutkaan sen omistaja, vaan monet heistä olivat jopa orjia. Pompeijista tunnetaan nimeltä 60 majatalonpitäjää – vain yksi heistä oli vapaana syntynyt ja kolme vapautettuja orjia.

Karavaaniseraljit

Kauppiaat saattoivat antiikin aikaan majoittua hekin liikututtaviensa luo, mutta vilkkaille pitkille kauppareiteille Aasiaan, Pohjois-Afrikkaan ja Etelä-Eurooppaan alkoi kehittyä jo varhain karavaaniseraljien verkosto, kuuluisimmat niistä Silkkitien varrelle. Jo Herodotos kuvailee näitä majoituslaitoksia *Historiateoksessaan*.

Vanhin, joka on pystytetty ajoittamaan tarkasti, sijaitsee lähellä Palmyraa Syyriassa ja on rakennettu vuonna 727 jKr. Niiden kulta-aika kesti lähes tuhat vuotta, 800-luvulta 1800-luvulle.

Itse sana on peräisin persian kielestä ja tarkoittaa kirjaimellisesti matkustajaryhmille tarkoitettua rakennusta, jossa on suljettu sisäpiha. Tälle pihalle pääsi vain yhdestä portista, joka lukittiin yöksi niin että sekä matkalaiset että heidän tavaransa olivat turvassa – jotkut niistä olivat niin jykeviä, että

KUVA 1.1: Karavaaniseralji Mahyar Isfahanin ja Shirazin välisellä tieosuudella Persiassa. (Eugene Flandinin piirros teoksesta *Voyage en Perse*, avec Flandin, éd. Gide et Baudry, 1851)

arkeologeilla on myöhemmin ollut vaikeuksia erottaa niitä armeijan linnakkeista.

Pihan ympärillä oli tilat paitsi kauppiaille itselleen ja heidän palvelijoilleen myös kuormajuhdille ja kauppatavaroille. Sen keskellä oli kaivo, josta sai vettä niin juotavaksi kuin peseytymiseenkin. Joidenkin yhteydessä, varsinkin Persian sisäosissa, saattoi olla myös oma kylpylä.

Niistä sai myös ostaa rehua eläimille ja muitakin matkatarvikkeita. Varsinaista kauppaakin käytiin niiden suojissa. Siihen olikin tarvetta, sillä majoituksen lisäksi ne toimivat myös veronkeruupisteinä. Suuren karavaanin ”tulliselvitys” saattoi kestää viikkoja, minä aikana sekä kauppiaat että eläimet asuivat seraljissa. Hallitsijat rakennuttivat ja sponsoroivat mielellään karavaaniseraljeja alueellaan juuri näiden verotulojen vuoksi.

Kauppiaiden lisäksi seraljeissa yöpyi usein pyhiinvaeltajia, sekä kristittyjä matkalla Jerusalemiin että muslimeita matkalla Mekkaan.

Hospitseja ja kievareita

Pyhiinvaellusten yleistyessä luotiin Euroopan puolella kristillisten majatalojen verkosto.

Ajatuksen isä oli kesarealainen Basilius, ja laitoksia kutsuttiinkin aivan alkuun nimellä *basileia*. Myöhemmin niiden nimeksi vakiintui kreikankielinen *xenodocheion*, ja vielä myöhemmin nykyisinkin käytössä olevat nimitykset hospitsi ja hostel. Jo vuonna 570 Jerusalemissa oli kaksi hostelia – toinen miehille ja toinen naisille – jotka pystyivät majoittamaan yhteensä kolmisentuhatta matkailijaa.

Keskiajalla Kaarle Suuri määräsi, että luostareiden tuli huolehtia matkustajien majoittamisesta ja ruokkimisesta – näin kirkolliset hospitsit alkoivat levitä laajemmalle. Vanhin tunnettu luostarimajatalo oli Sankt Gallenissa Sveitsissä. Se oli perustettu jo vuonna 720. Vanhimmat edelleen toiminnassa olevat ovat Sankt Bernhardin ja Sankt Gotthardin luostarihotellit.

Nämä luostarien yhteydessä toimivat hospitsit oli tarkoitettu nimenomaan uskonveljille – muilla matkustavaisilla ei niihin ollut asiaa. Hospitseissa – toisin kuin muissa majataloissa – oli tarjolla myös runsaasti muita palveluja: sairaille hankittiin lääkäri, puhki kuluneet matkavaatteet vaihdettiin uusiin ja ehjiin, oppaat esittelivät ympäristöä – kaikki tämä palvelu oli lisäksi ilmaista. Jopa rahaa sai jos varat olivat loppuneet. Ei siis mikään ihme, että pian syntyi käsite *sub specie peregrinatoris* eli ”teeskentelee pyhiinvaeltajaa”. Tavalliset pyhiinvaeltajat, jolla ei ollut suosituskirjettä ylhäisiin taloihin, kantoivatkin mukanaan niin sanottua ”rauhankirjettä”, joka avasi portit näihin kristillisiin majataloihin.

Niissä sai majoittua kuitenkin korkeintaan kolmeksi päiväksi – tästä on lähtöisin sananparsi, jonka mukaan kala ja vieraat alkavat haista kolmen päivän jälkeen.

Ruokaa niissä ei kuitenkaan pääsääntöisesti tarjottu. Katolinen kirkko oli kauan pitänyt ravintoloita synnillisinä paikkoina ja vuonna 461 Toursin synodaalikokous nimenomaisesti kielsi sellaisen avaamisen luostarin yhteyteen. Silti niitä perustettiin joihinkin – tarjoilusta huolehtivat maallikkoveljet. Myöhemmin luostarit ovat sitten tulleet kuuluisiksi jopa oluistaan ja likööreistään.

Historian kuluessa majatalot kehittyivät vähitellen likaisista ja huonomaineisista tienvarsien kievareista nykyisenlaisiksi hotelleiksi, jotka tarjoavat paljon muutakin kuin yöpymispaikan: ravintoloita, baareja, ohjelmaa, elämyksiä, ylellisyyttä, *lifestylea*.

Hotelleissa on vietetty niin *jet set*- kuin boheemielämääkin. Hotellit ovat myös toimineet politiikan näyttämönä, niitä on miehitetty ja niissä on vaihdettu vakoilutietoa. Niissä on eletty ja kuoltu – ja joskus jopa jääty kuoleman jälkeen kummittelemaan.

Tämä teos on tavalliselle lukijalle tarkoitettu helppolukuisen ja viihdyttäväkin kertomus elämästä hotelleissa.

Kirjoittajalta on aiemmin ilmestynyt matkailun historiasta kertova teos *Matkakirja – matkailua ja matkailijoita kautta aikojen*.

BoDTM
BOOKS on DEMAND